

proeven met in citroenzuur gedrenkte stukjes hout in reïncultures moeten genomen worden.

Daarom zal ik dan ook dezen zomer de zaden van *Pedicularis* inzamelen en het volgende jaar proeven hieromtrent nemen. Mochten ook anderen hiertoe lust gevoelen, dan mag men er wel om denken de zaden vochtig te bewaren, daar zij zeer spoedig uitdrogen en dan niet meer tot kieming zijn te brengen.

Zutphen. Juni '19.

D. J. W. KREUIEN.

EEN EN ANDER OVER HET NAARDERMEER.

ONS natuurmonument geeft velerlei verrassingen, aangename en onaangename. Voor dat de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten het Meer aankocht, werd er ieder jaar zooveel riet en ruigt gesneden als maar mogelijk was. In gunstige jaren, d.w.z. als er lang genoeg sterk ijs was, ging alles er af, en dan was het Meer in Maart zoo kaal als een knikker. Van een natuurlijke ontwikkeling van het landschap was dus geen sprake, alleen de planten, die het snijden konden verdragen, bleven bestaan: het riet, lisschen, lischdodden, egelkop en al dat gedoe met wortelstokken. Kiemplanten werden geregeld afgesneden, een normale opvolging van plantensoorten was dus zoo goed als onmogelijk. Op enkele plekken, waar het snijden niet loonde, had zich wat houtgewas kunnen vestigen.

Toen nu de Vereeniging het heft in handen kreeg, is daar verandering in gekomen. Voor het aflossen der leening en het betalen der rente kon zij weliswaar de baten van den rietoogst niet derven, maar het kon er toch wel op overschieten, dat enkele vrij uitgestrekte perceelen werden afgezonderd als botanisch reservaat, waar nooit gesneden, gemaaid of geweid mocht worden. Daar vechten nu de verschillende soorten van planten het onder elkaar uit. De hoeren en rietsnijders begrijpen niet al te best, wat wij daarmee voor hebben en een hunner merkte zeer terecht op, dat het Meer, wanneer wij ophielden met snijden, wel spoedig in een bosch zou veranderen. Dat gebeurt nu inderdaad in die botanische reservaten, op de eene plaats wat sneller dan op de andere. Langs een der tochten heeft zich in tien jaar tijd een rij van prachtige elzen ontwikkeld, die nu mettertijd tot forsche boomen kunnen worden. Het is alleraardigst om nu overal de jonge kiemplanten van de elzen te zien opslaan. Op een enkele plek vond ik ze afgevreten door de reeën, die natuurlijk niet in dat verbod van beweiden zijn begrepen, integendeel dubbel welkom zijn. Ook zijn er veel berken opgeslagen en lijsterbessen en een menigte van die alleraardigste sierheestertjes *Aronia*, waarvan de vogels de zaden uit Bussum en Naarden hebben aangebracht. Ook de koningsvarens hebben het nu veel beter, die staan heel rijk tusschen de westtocht en den ringdijk aan den Muiderkant. Intusschen valt er één verliespost te boeken: een partijtje wintergroen op de Siepeltjeska, waar ik zeer blij mee was is gaandeweg verdrongen door lisschen en valerianen. Door het heele woudgebied heen treden nu de mossen sterk op, in het bijzonder het haarmos *Polytrichum*, op andere plaatsen *Sphagnum*. Die zijn bezig het overgangsveen tot stand te brengen en worden op één plek al vergezeld door dophei. Daar is ook *Sphagnum* bezig een berkebosch te doodden, maar een eindje verder schiet weer een nieuw berkebosch op, sedert die geit verjaagd is.

Een van de planten, die het meest hun best doen is de moerasvaren, *Polystichum Thelypteris*. Die bedekt heele uitgestrektheden, maakt dikwijls veeren van bijna een meter hoog, brengt geregeld sporen voort, wat hij anders nog al eens nalaat, en maakt ook lange wortelstokken in het open water, aldus oeveraanwas veroorzakend op dezelfde manier als wilgenroosje en consorten. Hij is inderdaad een der hoofdfiguren uit het meer. Bijzonder mooi is ook de begroeiing van den bodem, een nagenoeg onafgebroken tapijt van bronmos, waterpest, kranswier en het zonderlinge en zeldzame nimfkruid. En evenzeer belangwekkend blijven nog altijd de waterviolieren, die door de een of andere oorzaak de oppervlakte niet kunnen be-

reiken en nu onder water bloeien; de mooie rozeroode bloempjes een halven meter of dieper nog onder den waterspiegel. Overigens gaat het met die waterviolieren alweer niet al te best, hun aantal neemt af. Slooten, die er vroeger geheel door gekleurd waren, zijn thans in beslag genomen door de hanekammen. Op het open meer nemen de matbiezen hoe langer hoe meer toe en de veenwortel maakt er midden in den plas nog luchtbladeren en geeft zich voor het overwinteren zoo weinig moeite, dat wij hem in de laatste jaren zachtjesaan gaan beschouwen als een altijdgroene plant. Azolla heeft zich gelukkig nog altijd niet in het Meer vertoond, maar het heeft niet veel gescheeld of de hooge waterstanden aan de Karnemelksloot hadden dezen indringer in ons heiligdom gebracht. In dat geval zouden wij ons echter gerechtigd geacht hebben, om hem weer met de sterke hand te verwijderen.

De stichting van de botanische reservaten heeft ook invloed gehad op de vogelwereld. Het grootste, het Jan Hage's bosch, is een geliefkoosde overwinteringsplaats geworden zoowel voor rielgorzen en baardmeesjes als voor de roerdompen, die er tusschen riet en biezen en onder de hooge dorre varens een luwe schuilplaats vinden. Thans wemelt het er ook van snorren en rietzangers, de beide karekieten en de boschrietzanger en ook wordt er het vreemd geknor van de waterral gehoord, die er stellig broedt, maar wij loopen het meer niet plat, om nesten te zoeken. Een andere nieuwe gast is de aschgrauwe kiekendief, die huist aan de westtocht. Zondag 16 Mei zag ik het mannetje van den aschgrauwen kiekendief rondvliegen, tegelijk met een mannetje bruine kiekendief, allebei mooie vogels, maar wat is de aschgrauwe toch veel en veel mooier dan de bruine, zoowel in kleur als in vlucht. Ongetwijfeld een zeer groote aanwinst. Ook schijnen er weer blauwe reigers tusschen het riet te huizen; ik zag een paar weken achtereen een tweetal van die vogels hun vreugdevluchten houden in de buurt van de machinetocht.

Met de lepelaars is dit voorjaar iets niet in den haak. Ze zijn op tijd gekomen, een vijftigtal, maar in plaats van aan hun nesten te beginnen hebben ze maandenlang rondgezworven. Soms was er geeneen lepelaar op het Meer te zien. Ten slotte zijn ze gaan bouwen op de oude broedplaats van vijftien jaar geleden en wie weet wat ze n g verder uithalen. Het Bestuur van 't Naardermeer heeft daarom besloten dit jaar geen bezoekers bij de lepelaars toe te laten. Ze zaten ook wel wat dicht op den ringdijk en de buurt van het Meer is in de laatste jaren niet rustig; eerst met al dat militaire gedoe en het aanleggen van de elektrische krachtleiding door de Meent. Nu komt later ook nog de nieuwe verbindingsweg Amsterdam—Gooi, dus 't is maar goed, dat de dieren wat meer naar het midden van het Meer trekken. Hun broedplaats aan den ringdijk had anders een buitengewoon schilderachtige ligging en ze hadden daar gezelschap van zwartkopmeeuwen en voor een poos van onze geoorde fuut, die er in een paar of vier gebroed heeft. Dit jaar heb ik ze nog niet gezien. Over de insecten van het Naardermeer hoop ik later eens te berichten.

JAC. P. THIJSE.

AMSTERDAMSCH E VOGELWAARNEMINGEN.

Dec. 1918 — Dec. 1919.

IERONDER hebben wij een kort verslag gegeven van onze vogelwaarnemingen sedert December 1918. Eenige keeren is maar melding gemaakt van vogels, die we buiten de allernaaste omgeving zagen. Het zijn dus hoofdzakelijk waarnemingen die we deden in eenige stadsparken.

Den 8sten, 15den, 26sten en 29sten December zingen telkens één of meer zanglijsters, van 8 tot en met 21 Januari bijna dagelijks, maar dan zet de vorst in en hij zwijgt tot 17 Februari.

Een roodborst probeert het 15 Januari, terwijl als de vorst invalt 's avonds troepjes ganzen overtrekken.